Sygn. akt XV Ca 411/15

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 sierpnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Jarosław Grobelny

Sędziowie: SSO Joanna Andrzejak –Kruk (spr.)

SSR del. Ewa Markowicz

Protokolant: st. protokolant sądowy Marcin Cieślik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 sierpnia 2015 r. w P.

sprawy z powództwa (...) SA z siedzibą w Ł.

przeciwko Szpitalowi (...)w P.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu

z dnia 26 listopada 2014 r.

sygn. akt I C 861/13

I. uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1. w części oddalającej powództwo o zasądzenie kwoty 22.411,76 zł oraz ustawowych odsetek od kwoty 23.634,10 zł za okres od dnia 13.03.2013r. do dnia zapłaty i w tym zakresie umarza postępowanie;

II. w pozostałej części oddala apelację;

III. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 90 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

/-/ J. Andrzejak- Kruk /-/ J. Grobelny /-/ E. Markowicz

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 8.10.2012r. powód (...) SA w Ł. wystąpił o zasądzenie na swoją rzecz pozwanego Szpitala (...)w P. kwoty 23.634,10zł z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa oraz kosztami postępowania według norm przepisanych. W uzasadnieniu powód podniósł, że w dniu 29.12.2011r. zawarł z podmiotem będącym kontrahentem pozwanego, tj. (...) spółka z o.o. w L. umowę o współpracę w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń, w oparciu o którą udzielił poręczenia za istniejące i niewymagalne oraz za przyszłe zobowiązania pozwanego, a następnie w wykonaniu powyższej umowy zapłacił należności przysługujące tej spółce od pozwanego, wynikające z wystawionych czterech faktur wraz z odsetkami. Powołując się na art. 518 § 1 pkt 1 k.c. powód wskazał, że wstąpił

w prawa zaspokojonego wierzyciela do wysokości dokonanej zapłaty, o czym zawiadomił pozwanego, wzywając go do uiszczenia zaległości. Na dochodzoną pozwem kwotę składały się należności główne oraz odsetki za opóźnienie naliczone do dnia 7.10.2012r.

W dniu 18.01.2013r. wydany został przeciwko pozwanemu nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, uwzględniający żądanie pozwu.

Pozwany złożył sprzeciw od nakazu, zaskarżając go w całości oraz wnosząc o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. Pozwany zarzucił, że umowa poręczenia stanowiąca podstawę roszczenia powoda była nieważna jako sprzeczna z art. 54 ust. 5 i 6 ustawy o działalności leczniczej, a także jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego i zawarta w celu obejścia prawa (art. 58 § 1 i 2 k.c.), a w rezultacie brak jest podstaw do zastosowania art. 518 § 1 k.c. Ponadto podniósł także, że w dniu 7.02.2013r. zapłacił swojemu wierzycielowi całą kwotę zadłużenia wynikającą z faktur wskazanych w pozwie. W toku procesu pozwany zarzucił ponadto, że umowa poręczenia jest nieważna również z tego względu, że została zawarta dla pozoru (art. 83 k.c.).

W odpowiedzi na sprzeciw powód wskazał, że w dniu 12.03.2013r. otrzymał na swój rachunek bankowy od kontrahenta pozwanego należność główną w łącznej wysokości 22.411,76zł i w związku z tym ograniczył żądanie pozwu domagając się zasądzenia na swoją rzecz: odsetek ustawowych od kwoty 23.634,10zł za okres od wytoczenia powództwa do dnia 12.03.2013r. oraz kwoty 1.222,34zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13.03.2013r. do dnia zapłaty, natomiast w pozostałym zakresie cofnął pozew. Powód obszernie ustosunkował się także do zarzutów pozwanego podniesionych w sprzeciwie od nakazu zapłaty.

Wyrokiem z dnia 26.11.2014r., sygn. akt I.C.861/13 Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu: 1) oddalił powództwo; 2) zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 2.417,-zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od powyższego wyroku złożył powód, zaskarżając go w całości oraz zarzucając:

1. naruszenie art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 54 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 15.04.2011r. o działalności leczniczej poprzez zastosowanie wskazanych przepisów w sytuacji, gdy zawarta przez stronę powodową umowa nie stanowi czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela, o której mowa w art. 54 ust. 5 ww. ustawy, i jako taka dla swej ważności nie wymagała uzyskania przez strony tejże czynności zgody organu założycielskiego;

2. naruszenie art. 405 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy stan faktyczny niniejszej sprawy wypełniał hipotezę oraz dyspozycje wskazanej normy prawnej oraz obligował Sąd I instancji do zasądzenia dochodzonego roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, który to przepis stanowił alternatywna podstawę prawną do zasądzenia dochodzonej pozwem kwoty;

3. naruszenie art. 355 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy strona powodowa częściowo cofnęła ze skutkiem prawnym pozew, zaś Sąd I instancji zobligowany był do umorzenia postępowania w tym zakresie.

W związku z powyższym powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 1.222,34zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13.03.2013r. do dnia zapłaty, odsetek ustawowych od kwoty 23.634,10zł za okres od wytoczenia powództwa do dnia 12.03.2013r. i kosztów procesu za I instancję według norm przepisanych oraz umorzenie postępowania w pozostałym zakresie, a także o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu za II instancję według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwany domagał się jej oddalenia oraz zasądzenia od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się celowa jedynie ze względu na trafnie podniesiony w niej zarzut naruszenia art. 355 § 1 k.p.c.

Nie budzi wątpliwości, iż doszło do przedmiotowej zmiany powództwa polegającej na jego ograniczeniu. W piśmie procesowym z dnia 11.07.2013r., stanowiącym odpowiedź na sprzeciw od nakazu zapłaty, powód wskazał, iż w dniu 12.03.2013r. na jego rachunek bankowy wpłynęła – przekazana przez (...) spółka z o.o. w L. – kwota 22.411,76zł stanowiąca należność z objętych pozwem faktur nr (...), (...) (...), (...) i (...) i w związku z tym zobowiązanie w tym zakresie wygasło. W konsekwencji powód cofnął pozew w powyższej części, podtrzymując żądanie zasądzenia odsetek za opóźnienie, tj. kwoty 1.222,34zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13.03.2013r. do dnia zapłaty oraz odsetek ustawowych od kwoty 23.634,10zł za okres od wytoczenia powództwa do dnia 12.03.2013r. W ocenie Sądu Okręgowego częściowe cofnięcie pozwu nie wymagało zgody pozwanego, przy czym nie wynikało to z podniesionego w apelacji faktu, iż pismo procesowe powoda wpłynęło przed rozpoczęciem rozprawy. Należy bowiem zauważyć, że gdy dochodzi do zaspokojenie roszczenia po wytoczeniu powództwa, cofnięcie pozwu nie jest wówczas oświadczeniem składanym na podstawie art. 203 § 1 k.p.c. (który to przepis przez „cofnięcie pozwu" rozumie albo rezygnację z kontynuowania procesu, albo w ogóle rezygnację z dochodzonego roszczenia), ale oznajmieniem właśnie o zaspokojeniu roszczenia, co czyni zbędnym – w myśl art. 355 k.p.c. – wydanie orzeczenia co do meritum.

Sąd I instancji miał na uwadze modyfikację powództwa, o czym świadczy przytoczenie w uzasadnianiu zaskarżonego wyroku treści pisma procesowego powoda z dnia 11.07.2013r. Nie jest zatem jasne, z jakich przyczyn Sąd nie zastosował art. 355 § 1 k.p.c. i nie umorzył postępowania w zakresie objętym oświadczeniem powoda. Uchybienie to zostało słusznie wytknięte w apelacji, a zatem Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok w punkcie 1. w części oddalającej powództwo o zasądzenie kwoty 22.411,76zł oraz ustawowych odsetek od kwoty 23.634,10zł za okres od dnia 13.03.2013r. do dnia zapłaty i w tym zakresie umorzył postępowanie. Jednocześnie brak było przesłanek do modyfikacji rozstrzygnięcia o kosztach procesu w I instancji. Z art. 203 § 2 zd. 2 oraz § 3 zd. 1 k.p.c. wynika zasada, że w przypadku cofnięcia pozwu koszty procesu ponosi powód. Wyłom od tej zasady ma miejsce wtedy, gdy przyczyną cofnięcia pozwu było zaspokojenie roszczenia po wytoczeniu powództwa. Jak już wyżej wyjaśniono, nie jest to wówczas oświadczenie składane na podstawie art. 203 § 1 k.p.c., a zatem rozstrzygnięcie o kosztach procesu winno wtedy nastąpić na zasadach ogólnych (art. 98 i nast. k.p.c.), skoro art. 355 k.p.c. nie zawiera odrębnych regulacji w tym przedmiocie. Dla uznania powoda za stronę wygrywającą istotne jest natomiast, aby roszczenie przysługiwała mu w chwili wniesieniu pozwu (tak również Sąd Najwyższy w postanowieniu z 20.08.1979r., I CZ 92/79, LEX nr 8188), a wytoczenie procesu było niezbędne do jego celowego dochodzenia (tak również: postanowienie Sądu Najwyższego z 14.05.1966r., I PZ 30/66, LEX nr 5988; orzeczenie Sądu Najwyższego z 21.07.1951r., C 593/51, publ. OSN(C) (...)). W niniejszej sprawie powód po wniesieniu pozwu uzyskał zaspokojenie należności głównej, którą przekazała mu (...) spółka z o.o. w L., a z kolei ten podmiot otrzymał zapłatę na podstawie wystawionych faktur od pozwanego. Nie można jednak uznać, że powodowi przysługiwało roszczenie przeciwko pozwanemu wynikające z umowy z dnia 29.12.2011r. o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń (nazwanej „umową gwarancji z finansowaniem") oraz art. 518 § 1 pkt 1 k.c.

W powyższej umowie, zawartej z (...) spółka z o.o. w L., powód udzielił spółce poręczenia za istniejące i niewymagalne oraz za przyszłe zobowiązania zakładów leczniczych wymienionych w załączniku do umowy (m.in. poprzednika prawnego pozwanego Szpitala), wynikające ze świadczonych przez spółkę na rzecz tych zakładów usług. Spółka (...) w dniu 21.03.2012r. zawarła z poprzednikiem prawnym pozwanego Szpitala umowy na wykonanie usług przewozowych specjalistycznymi środkami transportu samochodowego, a następnie wykonała te usługi i wystawiła cztery faktury na łączną kwotę 22.411,76zł. Wbrew zarzutom apelacji, Sąd Rejonowy słusznie uznał, że zobowiązania poprzednika prawnego pozwanego Szpitala wobec spółki (...), które powstały w okresie obowiązywania ustawy z dnia 15.04.2011r. o działalności leczniczej (t.j. Dz.U. 2015/618), podlegały ograniczeniom wynikającym z tej ustawy, w szczególności z art. 54 ust. 5 i 6.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd Rejonowy dokonał prawidłowej wykładni przepisu art. 54 ust. 5 zd. 1 ustawy, zgodnie z którym czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot tworzący. Ustawodawca nie zdefiniował pojęcia

„czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela", natomiast niewątpliwie nie można abstrahować od argumentacji uzasadniającej ustanowienie tego ograniczenia, przedstawionej w projekcie ustawy z dnia 22.10.2010r. nowelizującej ustawę z dnia 30.08.1991r. o zakładach opieki zdrowotnej (t.j. Dz.U. z 2007r. Nr 14, poz. 89), która wprowadziła w art. 53 ust. 6 ustawy o ZOZ analogiczne uregulowanie. Ustawodawca wyjaśnił wówczas, że jego intencją było objęcie powyższym ograniczeniem wszystkich czynności prawnych, które w efekcie doprowadziłyby do zmiany wierzyciela. Potrzeba opracowania projektu wynikała z konieczności wzmocnienia wpływu organu założycielskiego na zmianę wierzyciela zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej. Ponadto z założenia miała spowodować ograniczenie wtórnego obrotu wierzytelnościami, wiążącego się z dodatkowymi kosztami dla zakładów opieki zdrowotnej. W uzasadnieniu projektu wyjaśniono, że przepis ten stanowi wprawdzie ograniczenie zasady wolności działalności gospodarczej, jednakże mieści się w zakresie określonym w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP – dopuszczającym ograniczenie konstytucyjnych wolności i praw, gdy jest to niezbędne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. W tym przypadku wprowadzenie ograniczenia podyktowane jest względami ochrony zdrowia. Proponowana forma nie ogranicza przy tym istoty wolności działalności gospodarczej, stwarza natomiast narzędzie dla organu założycielskiego do skutecznej kontroli nad „swoim" zakładem opieki zdrowotnej, co przyczyni się do właściwej realizacji zadań tych podmiotów w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego populacji. Przepis służyć miał realizacji prawa do ochrony zdrowia wynikającego z art. 68 Konstytucji RP. Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej jest jednostką realizującą szczególnego rodzaju zadania publiczne poprzez udzielanie świadczeń zdrowotnych ratujących życie i zdrowie. Działania windykacyjne mogłyby doprowadzić do wstrzymania udzielania świadczeń zdrowotnych, a w konsekwencji do braku dostępu do tych świadczeń na danym terenie.

Mając powyższe na uwadze nie można zgodzić się ze stanowiskiem apelującego, który zastosowanie art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej usiłuje ograniczać w zasadzie wyłącznie do umowy przelewu wierzytelności (art. 509 i nast. k.c.) i różnych jej wariantów względnie instytucji zbliżonych do przelewu. Taka zawężająca wykładnia nie znajduje uzasadnienia ani w brzmieniu przepisu, ani w przedstawionym wyżej jego celu. Kategoria „czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela" SP ZOZ nie jest pojęciem dogmatyczno-prawnym, którym m.in. posługuje się doktryna prawa cywilnego. Jest to formuła przyjęta przez ustawodawcę jedynie na użytek ustawy o działalności leczniczej w intencji objęcia nią wielu przypadków zmiany wierzyciela. Nie można zatem zakładać, że chodzi tu o jakiś zamknięty katalog takich czynności prawnych, i to jedynie takich, w których zmiana podmiotu uprawnionego (wierzyciela) stanowiłaby niezbędny element konstrukcyjny danej czynności. Chodziło raczej o ogólne wskazanie na takie czynności prawne z punktu widzenia ich jurydycznego celu, przewidywanego przez strony czynności, niezależnie od samych etapów jego osiągnięcia. Nie ma tu zatem znaczenia sama dogmatyczno-prawna konstrukcja tych czynności i typowa dla nich funkcja prawna. Ustawodawca zmierzał bowiem do wyeliminowania takiej sytuacji, w której w wyniku dokonania określonej czynności prawnej (niekoniecznie tylko między wierzycielem (...) i osobą trzecią) pojawi się nowy wierzyciel (...), dochodzący należności wynikającej z pierwotnie zawartej umowy. Miało to na celu zapobieżenie narastaniu zadłużenia poszczególnych zakładów opieki zdrowotnej, co stanowi z reguły efekt komercyjnego obrotu wierzytelnościami niezależnie od przyjętej w konkretnych okolicznościach formuły prawnej takiego obrotu i etapu uzyskiwania wspomnianego efektu. Zakłady opieki zdrowotnej mają do spełnienia funkcje lecznicze w interesie ogólnym, a ich uczestniczenie w obrocie prawnym powinno sprzyjać niezakłóconemu wypełnianiu tych funkcji (tak również Sąd Najwyższy w wyroku z 6.06.2014r., I CSK 428/13, publ. OSN 2015/4/53 oraz w wyroku z 9.01.2015r., VCSK 111/14, publ. Biul. SN 2015/2/13; za szerokim ujmowaniem pojęcia „czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela" opowiadają się też przedstawiciele doktryny: por. T.Rytlewski [w:] F.Grzegorczyk (red.) Ustawa o działalności leczniczej, Komentarz, Warszawa 2013, kom. do art. 54, str. 192; M. Dercz [w:] M.Dercz, T.Rek, Ustawa o działalności leczniczej. Komentarz, Lex 2013, kom. do art. 54, Nb 4).

Z drugiej oczywiście strony nie można przyjmować, że ustawowy wymóg uzyskania zgody podmiotu tworzącego dotyczy wszystkich bez wyjątku czynności prawnych, których skutkiem jest zmiana po stronie wierzyciela (...) (w apelacji skarżący – argumentując przeciwko szerokiej wykładni analizowanego przepisu – przytacza przykład sporządzenia testamentu w sytuacji, gdy w skład spadku wchodzi wierzytelność wobec (...), czy też przekształceń i łączenia spółek kapitałowych, którym przysługuje taka wierzytelność). W przepisie mowa jest bowiem o czynnościach

„mających na celu" zmianę wierzyciela. Przez cel umowy należy rozumieć najszerzej pojęty jej cel społeczno-gospodarczy, a więc stan rzeczy, który w następstwie wykonanej czynności prawnej ma być zrealizowany, a jest albo zamierzony przez obie strony, albo co najmniej im znany, lecz nie wyrażony w treści czynności prawnej (por. Z.Radwański, SPP t. 2, 2002, str. 222). Na tle art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej należy zatem uznać, że chodzi o czynność prawną kierunkową, której istotą jest zamiar istniejący w chwili jej dokonywania doprowadzenia do zmiany wierzyciela. Zawsze przy tym rolą sądu pozostaje ocena, czy określona czynność prawna, niezależnie od jej prawnej konstrukcji i zasadniczej funkcji, ma w istocie na celu in concreto zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 ustawy.

Nie sposób też podzielić zapatrywania skarżącego, jakoby analizowane uregulowanie adresowane było wyłączenie do kierowników(...), których obowiązki reguluje ustawa, a jego istota sprowadzała się do nałożenia na nich polecenia konsultowania i uzyskiwania zgody podmiotu tworzącego na dokonanie określonych czynności w imieniu (...), który reprezentują, nie jest to natomiast przepis skuteczny erga omnes. Nie ma w szczególności podstaw, aby przyjmować, że czynności, o których mowa w art. 54 ust. 5 ustawy, to jedynie czynności z udziałem SP ZOZ. Takie ograniczenie nie wynika z brzmienia ani omówionego już wcześniej celu przepisu. Wykładania art. 54 ust. 5 ustawy prowadzi bowiem do wniosku, że obejmuje on swą treścią nie tylko czynności prawne z udziałem szpitali, ale również i te czynności, które opisany skutek wobec szpitali mają wywołać.

Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu I instancji, iż poręczenie udzielone przez powoda na podstawie umowy z dnia 29.12.2011r. o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń należy uznać w okolicznościach rozpatrywanej sprawy za czynność prawną należącą do grupy czynności określonych art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej. Powód udzielił kontrahentowi pozwanego poręczenia za istniejące i niewymagalne oraz za przyszłe zobowiązania poprzednika prawnego pozwanego Szpitala (a więc poręczenia za długi przyszłe – art. 878 k.c.), zobowiązując się do spłaty poręczonych zobowiązań (w przypadku ich niespłacenia przez Szpital) powiększonych o należne odsetki. Oczywiście nie można kwestionować tego, że u podstaw udzielenia poręczenia leży przede wszystkim stworzenie stanu zabezpieczenia. Nie sposób jednak nie zauważyć, że analizowana umowa, o standardowej formule, miała jednocześnie komercyjny charakter i służyła realizacji również innych celów ekonomiczno-prawnych powiązanych z poręczeniem. Poręczenie udzielane było przez przedsiębiorcę działającego na tzw. rynku wierzytelności i było odpłatne – powód otrzymywał wynagrodzenie prowizyjne (§ 2 umowy), a jego dodatkowy dochód stanowiły odsetki za opóźnienie ze spłaceniem należności przez pozwany Szpital, co do których kontrahent pozwanego złożył oświadczenie, iż nie zrzekł się ich naliczania (§ 1 ust. 2 umów). Kontrahent pozwanego dodatkowo zapewniał, że wszystkie wierzytelności są bezsporne i nieprzedawnione oraz że nie zostały w żaden sposób zmodyfikowane przez czynność prawną, nie są obciążone ani objęte postępowaniem naprawczym, upadłościowym czy bankowym postępowaniem ugodowym, nie są także przedmiotem egzekucji komorniczej ani administracyjnej, nie podlegają potrąceniu ani innym dopuszczalnym zarzutom oraz nie podlegają zajęciu (§ 1 ust. 7 umowy). W § 3 ust. 3 umowy zawarto ponadto wyraźne postanowienie, że w zakresie spłacanego zobowiązania powodowa spółka staje się wierzycielem m.in. pozwanego Szpitala z prawem do naliczania dalszych odsetek za opóźnienie. Wszystko to oznacza, że poręczenie udzielone zostało przede wszystkim w interesie ekonomicznym poręczyciela, zmierzającego do uzyskania prawnego statusu wierzyciela wobec pozwanego zakładu opieki zdrowotnej na podstawie przepisów o subrogacji. Zasadniczy, typowy cel poręczenia w postaci stworzenia stanu zabezpieczenia dla wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej schodził tu na plan dalszy.

W konsekwencji należy stwierdzić, że zawarta przez powodową spółkę z wierzycielem pozwanego Szpitala umowa poręczenia miała na celu zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej i wymagała zgody podmiotu tworzącego, a brak tej zgody skutkował jej nieważnością – zgodnie z art. 54 ust. 6. Zmiana wierzyciela miała nastąpić w wyniku zaktualizowania się skutków prawnych subrogacji (art. 518 § 1 pkt 1 k.c.), a strony umowy poręczenia przewidywały i oczekiwały wystąpienia tych skutków po wykonaniu przez powoda obowiązku poręczycielskiego, o czym świadczy § 3 ust. 3 umowy. Skoro umowa poręczenia okazała się jednak nieważne, brak było podstaw do uznania, że zaistniały przesłanki z art. 518 § 1 pkt 1 k.c.; powód nie mógł dokonać czynności spłaty

wierzyciela ze skutkiem wstąpienia w prawa zaspokojonego wierzyciela, gdyż nie był w sposób ważny zobowiązany za dług osobiście.

Nie ma przy tym racji skarżący wskazując, iż tzw. subrogacja ustawowa przewidziana w art. 518 § 1 pkt 1 k.c. – choć de facto prowadzi do zmiany strony stosunku zobowiązaniowego – to jako czynność faktyczna, a nie prawna nie jest objęta ograniczeniem z art. 54 ust. 5 i 6 ustawy. Wstąpienie poręczyciela w prawo zaspokojonego wierzyciela (po wykonaniu obowiązku poręczycielskiego) stanowi jeden z zasadniczych elementów konstrukcyjnych zobowiązania poręczyciela tworzącego dług akcesoryjny tego podmiotu. Nie jest zatem możliwe wyłączenie z treści umowy poręczenia przyszłej subrogacji poręczenia, w przeciwnym bowiem razie umowa nazwana przez strony „poręczeniem" nie miałaby cech umowy przewidzianej w art. 876 k.c. (por. cyt. już wyżej wyrok Sąd Najwyższego z 9.01.2015r., V CSK 111/14). Ponadto przesłanką subrogacji ustawowej nie jest, zasadniczo, przenoszalność spłaconej przez osobę trzecią wierzytelności. Rozróżnia się jednak umowny i ustawowy zakaz przelewu. Istnienie umownego zakazu przenoszenia wierzytelności w drodze przelewu nie stoi na przeszkodzie nabyciu wierzytelności w trybie art. 518 § 1 pkt 1 k.c. W odniesieniu jednak do zakazu przenoszenia wierzytelności wynikającego z przepisu prawa – zakaz taki dotyczy również nabycia wierzytelności w drodze cessionis legis. Skoro bowiem ustawodawca uznał za zasadne dokonanie ścisłego powiązania pewnych kategorii wierzytelności z podmiotami tych praw, to dopuszczenie w tym zakresie do zmiany podmiotu w drodze wstąpienia osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela należy poczytać za działanie in fraudem legis. Uwzględniając zatem, że zakaz obrotu wierzytelnościami (...) bez zgody podmiotu tworzącego wynika z ustawy, a cel ochronny tego zakazu jest jasny, subrogacja z art. 518 § 1 pkt k.c. jest w tym wypadku wyłączona (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19.11.2014r., II CSK 9/14, LEX nr 1598685).

Nie można się też zgodzić ze skarżącym, który w ramach zarzutu naruszenia art. 405 k.c. podnosił, iż Sąd Rejonowy – uznając nieważność umowy stanowiącej podstawę dochodzonego roszczenia – powinien był je uwzględnić z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Należy podkreślić, że podstawę powództwa stanowiły twierdzenia o zawarciu przez powoda z kontrahentem pozwanego umowy poręczenia, którą powód wykonał i w rezultacie na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 k.c. nabył spłacone wierzytelności wraz z odsetkami. Tak określona podstawa żądania, którą Sąd Rejonowy był związany z mocy art. 321 § 1 k.p.c., nie została zmieniona w toku procesu. W szczególności powód nie twierdził, aby spełnił jakiekolwiek świadczenie bez podstawy prawnej, nie będąc do tego zobowiązanym i aby pozwany uzyskał z tego tytułu jakiekolwiek wzbogacenie. Wręcz przeciwnie, powód konsekwentnie bronił ważności umowy poręczenia i opierał żądanie na konstrukcji subrogacji. Powołanie się w uzasadnieniu apelacji na art. 410 § 2 k.c. i „świadczenie spełnione nienależnie" było zaś w aktualnym stanie sprawy całkowicie chybione. Po ograniczeniu powództwa powód dochodził zasądzenia jedynie odsetek za opóźnienie, przy czym w większości były to odsetki, które sam naliczył jako nabywca wierzytelności. O jakimkolwiek świadczeniu spełnionym przez niego nienależnie nie może być zatem w tym zakresie mowy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. w pozostałej części oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., obciążając nimi powoda jako stronę przegrywającą. Wprawdzie na skutek zasadnie podniesionego zarzutu naruszenia art. 355 § 1 k.p.c. wyrok Sądu Rejonowego został częściowo uchylony, a tym samym uwzględniono wniosek apelacyjny powoda, natomiast w apelacji powód jako wartość przedmiotu zaskarżenia wskazał kwotę 1.223,-zł, czyli dotyczącą jedynie tej należności, której zasądzenia ostatecznie się domagał. Tak oznaczonej wartości przedmiotu zaskarżenia nie sprawdzał Sąd I instancji w ramach postępowania międzyinstancyjnego ani też nie była ona przedmiotem zarzutów strony pozwanej (art. 25 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c.). W odniesieniu do tej wartości apelacja powoda została natomiast w całości oddalona i powód winien zwrócić pozwanemu wyłożone przez niego koszty zastępstwa procesowego, tj. wynagrodzenie reprezentującego go pełnomocnika, którego wysokość ustalono na kwotę 90,-zł (zgodnie z § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 6 pkt 2 i § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy pranej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, t.j. Dz.U. 2013/490).

/-/ Joanna Andrzejak-Kruk /-/ Jarosław Grobelny /-/ Ewa Markowicz